

Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta
Katedra křesťanské sociální práce

Mezinárodní sociální a humanitární práce

Marie Urbichová

Osamostatnění se dítěte v pěstounské péči po nabytí zletilosti

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Iva Linhartová

2022

Tuto práci jsem vypracovala samostatně, veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Prohlašuji, že elektronická verze práce je shodná s verzí tištěnou.

V Olomouci

Marie Urbichová

Na tomto místě bych velice ráda poděkovala mé vedoucí práce Magistře Ivě Linhartové za cenné rady, které mi předávala během psaní mé práce. Dále bych ji ráda poděkovala za ochotu a vstřícnost při konzultacích. Velké poděkování ovšem patří i mé rodině a nejbližším.

Obsah

Úvod

1.1	Historie pěstounství	14
1.1.1	Období první republiky a druhé světové války	14
1.1.2	Obnovení pěstounské péče.....	15
1.1.3	Pěstounská péče dnes (2013-).....	16
1.2	Vymezení základních pojmů	17
1.3	Formy náhradní rodinné péče	17
1.3.1	Pěstounská péče na přechodnou dobu	18
1.3.2	Dlouhodobá pěstounská péče.....	18
1.3.2.1	Nezprostředkovaná pěstounská péče.	19
1.3.2.2	Zprostředkovaná pěstounská péče	19
1.3.3	Svěření dítěte do péče jiné osoby	20
1.3.4	Poručenství (s osobní péčí).	20
1.3.1	Hostitelství	20
1.4	Biologická rodina	21
2	Sociální zabezpečení v pěstounské péči.....	22
2.1	Dávky v pěstounské péči	22
2.1.1	příspěvek na úhradu potřeb dítěte (pravidelný příspěvek).....	22
2.1.2	odměna pěstouna (pravidelný příspěvek)	23
2.1.3	příspěvek při převzetí dítěte (příspěvek jednorázový).....	23
2.1.4	příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla (příspěvek jednorázový).....	23
2.1.5	příspěvek při pěstounské péči (pravidelný příspěvek) (nová dávka od 1. 1. 2022).....	23
2.2	Služby/ organizace pomáhající pěstounům	24
3	Vývoj dítěte.....	28

3.1	Raný vývoj dítěte.....	28
3.2	Definování období dospívání.....	28
3.3	Adolescence.....	29
3.3.1	Pozdní adolescence (dospívání).....	29
3.4	Dospělost	30
3.5	Psychický vývoj dítěte vyrůstajícího v pěstounské péči	30
4	System přípravy opouštění náhradní rodinné péče	32
4.1	Příprava na odchod/ samostatný život	32
4.2	Přechod z pěstounské péče do samostatného života.....	33
4.2.1	Pracovní uplatnění	33
4.2.2	Bydlení a praktický chod domácnosti.....	34
4.2.3	Právní a finanční zabezpečení.....	34
4.2.4	Řešení psychických a výchovných problémů	34
4.3	Osamostatnění	35
4.4	Formy ukončení pěstounské péče.....	35
4.4.1	Zánik	35
4.4.2	Zrušení	36
4.5	Příspěvky při ukončení pěstounské péče (vznik nároku/ způsob podání/ vyplácení).....	36
4.5.1	Příspěvek při ukončení pěstounské péče (zrušena ke dni 1. 1. 2022).....	36
4.5.2	Zaopatřovací příspěvek jednorázový	36
4.5.3	Zaopatřovací příspěvek opakující se.....	37
4.6	Ukončení pěstounské péče.....	38
4.7	Podpůrná síť.....	38
4.7.1	Děti a mládež v pěstounské péči	39
4.7.1.1	SAS, sociálně aktivizační služby	39
4.7.1.2	Doprovázející organizace	39

4.7.1.3	Kurátoři	40
4.7.2	Služby během odchodu z pěstounské péče	40
4.7.2.1	Sociálně (právně) poradenská centra též sociální poradenství	40
4.7.2.2	Domy na půli cesty (DNPC).....	41
4.7.2.3	Azylové domy	41
4.7.2.4	Služby sociální rehabilitace	41
4.7.2.5	Další formy podpory	41
5	Souhrn a diskuze	44
6	Závěr	46
7	Zdroje	50
8	Seznam tabulek	56
9	Anotace	58

Úvod

„Pěstounství jako forma náhradního rodičovství je samo o sobě velmi náročné. Vyžaduje značnou trpělivost i obrovskou míru porozumění, nicméně poskytuje dítěti nenahraditelné prostředí, v němž může navazovat důvěrné citové vztahy, čehož v rámci ústavní výchovy jednoduše nelze dosáhnout,“

Radek Ptáček z 1. LF Univerzity Karlovy. (Hledáme rodiče, co je to pěstounství [online])

Velké procento mladých lidí, kteří odchází a snaží se začít žít svůj samostatný život, podniknou tento krok až, když jsou na 100 % připraveni. Většinou mají našetřeno, či jim rodinami do začátku nějakým způsobem pomůže, ovšem když se zde budeme bavit právě o mladých lidech, kteří se osamostatňují po ukončení pěstounské péče, většina nemá nic, a proto je pro ně celé osamostatnění více komplikované. (Šnajdrová, 2021, s. 6)

K sepsání této bakalářské práce na výše zmíněné téma mě přivedla zprvu zkušenost přímo z doprovázející organizace a otázka, jak vlastně osamostatnění funguje. A věc druhá, zaujala mě kniha od paní Sobotkové a Očenáškové, které zpracovaly problematiku osamostatnění se, a to přímo z výzkumu s dospělými, kteří vyrůstali v pěstounské péči. Touto prací jsem chtěla hlouběji porozumět procesu osamostatnění.

Tato práce je teoretická, bez empirické části, nepracovala jsem na žádném vlastním výzkumu, ovšem ke své práci a pochopení některých věcí jsem využila již vzniklé výzkumy, ze kterých jsem i čerpala. Primárně se ve své práci zabývám problematikou osamostatnění se v pěstounské péči. Myslím si, že toto téma je zcela tabu, moc se o něm nehovoří, přitom, toto období jest velice významným obdobím, a to nejen pro mladé dospělé. S novými dávkami přichází i nové možnosti. Nebo ranný psychický vývoj dětí v pěstounské péči, o kterém můžeme říci, že je jedním ze zásadních období a závisí na něm budoucnost dítěte.

Cílem mé práce je zjistit, jakým způsobem je v sociální práci pojímáno téma osamostatnění se dítěte vyrůstajícího v pěstounské péči před a po nabytí zletilosti a zmapovat způsoby jeho podpory v této životní situaci. Zmiňuji zde přípravu, různé formy pomoci (finanční, emoční...), následnou péči, která je poskytována příslušnými sociálními službami.

V první kapitole zmiňuji pěstounskou péči jako samostatné téma, počínaje historií, ve které zmiňuji například nejnovější novelu zákona, která je spojena nejen s vývojem pěstounské péče zde u nás, ale i s osamostatněním mladých dospělých, a to především v kontextu dávek,

kteřé tato nová novela přináší., pokračuji pojmy, definicí a zmiňuji také formy náhradní rodinné péče, aby byla lépe znatelná souvislost a zakončuji podkapitolou o biologické rodině, která je velice důležitá a hraje velikou roli v životě dítěte, které bylo z rodiny odebráno a umístěno do pěstounské péče. Dříve se děti se svými biologickými rodina neměly možnost tolik vídat, ovšem postupem let se tato věc stala běžnou a pěstouni se snaží tento kontakt udržovat. Pokud tedy například doprovázející organizace, která má pěstouna na starosti, nedoporučí jinak.

Druhá kapitola obsahuje sociální zabezpečení a doprovázející organizace, které pomáhají rodinám svěřenců. Zmiňuji zde dávky v pěstounské péči a u některých i jejich výši, ale pouze u těch, které se týkají dětí. Třetí kapitola zahrnuje problematiku dospívání a psychického vývoje, který úzce souvisí s pozdějším osamostatněním.

Poslední, nejdůležitější kapitola obsahuje celkový systém přípravy na opouštění náhradní rodinné péče, včetně dávek, podpůrné sítě pro mladistvé. Vysvětluji zde podstatu rozdílu mezi zánikem a zrušením pěstounské péče. V neposlední řadě zmiňuji sociální služby, které hrají velice významnou roli a jsou provázané s odchodem z pěstounské péče, ale i té ústavní.

Do své práce jsem čerpala především z legislativních pramenů, které z hlediska mého tématu, jsou nejpřesnější. Informace získané z legislativních pramenů jsem doplnila o podstatné věci, které jsem měla možnost zjistit od bývalých svěřenců a doplňující informace z portálu Ministerstva práce a sociálních věcí či Úřadu práce. Důležité byly i ty informace, které zmiňují na svých stránkách různé organizace, které se zabývají pěstounskou péčí nebo odborné články, které do práce vnesou jiný úhel pohledu. V neposlední řadě jsem čerpala z děl známých autorů jako je například pan Langmeier, Matějček, Matoušek J., Matoušek O. nebo paní Pazlarová, Nožířová, Sobotková nebo Očenášková. A využila jsem zde dva starší výzkumy, které mi pomohly některé věci objasnit.

1 Pěstounská péče

Pěstounská péče je podle občanského zákoníku forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. Z právního hlediska ale mezi pěstounem a dítětem nevzniká takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem, tak jak je tomu v případě osvojení (§ 958 a násl. občanského zákoníku). Pěstounská péče je též definovaná jako „*forma náhradní rodinné péče, kterou v České republice garantuje a financuje stát*“ (Nožičková, 2012, s. 15). Matoušek (2003) též upozorňuje na ten fakt, že pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost a smí rozhodovat pouze v běžných věcech (Matoušek, 2003, s. 144).

1.1 Historie pěstounství

V této podkapitole se zmiňuji primárně o historii a vývoji pěstounské péče na území ČR. Zde lze poukázat na uvedené dvě velice významné novely, které vnesly nové skutečnosti nejen do oblasti pěstounské péče, ale i do ostatních forem náhradní rodinné péče a způsobily tak jejich růst, rozšíření a nové možnosti nejen pro děti, ale i pro náhradní rodiče.

1.1.1 Období první republiky a druhé světové války

Matějček (1999) ve své knize popisuje období první republiky, konkrétně první světovou válku, jako období, ve kterém se náhradní rodinná péče dostávala do popředí s přílivem sirotků, proto je někdy toto období charakterizované jako období s vysokým nárůstem sirotků, což souviselo právě s velkými válkami (Matějček, 1999, s. 19-21) Zde se rozvíjí spolupráce s nestátními dobrovolnickými organizacemi a za jejich pomoci vznikají nová a modernější zařízení a služby pro opuštěné děti. V tomto období začaly mít organizace větší nároky na pěstounské rodiny nebo ty rodiny, které si o dítě chtěly žádat. (SOS dětské vesničky, Historie pěstounství [online]). Ovšem Matějček (1999) též popisuje tu situaci, že oproti první světové válce za druhé světové války dochází k opačnému rázu, a tak se ústavní péče vrací o krok zpět. (Matějček, 1999, s. 19-21). Pěstounská péče zde zanikla a děti se začaly umisťovat do velkokapacitních dětských domovů, které byly rozděleny dle věku dítěte. Náhradní rodinná péče byla možná jen v rodinném okruhu. Pro ty, kteří si chtěli osvojit dítě, byla možná jen adopce bez finančního příspěvku. Za éry komunistů přicházela v úvahu jen takzvaná kolektivní péče¹. (SOS dětské vesničky, Historie pěstounství [online])

---

¹ Péče, kdy vyrůstá více dětí pospolu. Patřily sem například dětské domovy, kojenecké ústavy. Dnes sem řadíme například jesle. (Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, Kolektivní péče pro děti do 3 let. [online])

V roce 1963 byla vydána, zde u nás, první knižní publikace, která byla zaměřená na psychickou deprivaci v dětství od J. Langmeiera a Z. Matějčka. V knize se autoři soustředí zejména na psychické potřeby dítěte, na nedostatky ústavní péče i na nezastupitelnost rodiny při výchově dítěte a tato kniha měla naznačit možnosti výchovy dětí „sociálně osiřelých“ v náhradních rodinách.

Zkoumání psychické deprivace dle Koluchové (1992), která to velice dobře popisuje ve své knize, nebylo zcela možné v rodině, proto musel být výzkum výhradně prováděn pouze v ústavech. Výsledky tohoto výzkumu především podněcovaly k nacházení nových cest v péči o děti, které dlouhodobě žily mimo svou biologickou, vlastní rodinu. Za velice důležitou informaci považují, že pěstounská péče byla výhradně budována především pro děti výše zmíněné (s psychickou deprivací, zdravotním znevýhodněním) a to nejen z důvodu stejného práva na život, jako měly ostatní děti. (Koluchová, 1992, s. 7)

1.1.2 Obnovení pěstounské péče

Zvrat v pěstounské péči přinesl až výzkum dětského psychologa Zdenka Matějčka. Jednalo se o výzkum o sociální deprivaci² dětí vychovávaných v kolektivních zařízeních. Tento výzkum se vztahoval nejen na dětské domovy a kojenecké ústavy, ale také na jesle. (SOS dětské vesničky, Historie pěstounství [online]) Díky Sametové revoluci vznikla takzvaná předpěstounská péče³. V roce 1999 byl odsouhlasen zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Díky tomuto zákonu se rozšířil vliv nestátních neziskových organizací. Sobotková s Očenáškovou (2013) ve své knize uvádějí, že nestátní neziskové organizace udávaly dění v náhradní rodinné péči spíše než státní správa, mezi nimiž se bohužel právě kvůli této neshodě vytvořil jakýsi rozpor, a byly nuceny se rozdělit. (Sobotková, Očenášková, 2013, s. 23) 2006 byla též zavedená

---

²Zde Matějček popisuje v tomto výzkumu deprivaci a zjišťuje, jak je každý různorodý, prožívání je u každého jiné, nastupují u každého jiné specifické psychické problémy. Taky ve výzkumu popisuje deprivaci, jak ji chápe on, a to jako nedostatek v socializaci. Následně se to promítlo v pěstounské péči, tak, že byly děti přednostně umísťované do rodin, protože každé dítě má právo na to, vyrůstat v rodině.

³ „Je-li dítě z rozhodnutí soudu v ústavu nebo v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebo v pěstounské péči na přechodnou dobu, může být před rozhodnutím soudu o svěřeni dítěte do pěstounské péče dočasně svěřeno rozhodnutím orgánu sociálně-právní ochrany dětí do péče osoby, která má zájem stát se pěstounem a splňuje zákonem stanovené podmínky; obdobně může být do péče budoucích pěstounů svěřeno i dítě, které není v ústavní výchově, pokud rodiče s pěstounskou péčí souhlasí.“ (OSPOD, předpěstounská péče [online])

pěstounská péče na přechodnou⁴ dobu, ale začala se využívat až po roce 2012. (SOS dětské vesničky, Historie pěstounství [online]).

1.1.3 Pěstounská péče dnes (2013-)

V tomto roce je velice důležité zmínit platnost nového občanského zákoníku, který zcela nahradil zákon o rodině. Objevují se v něm především všeobecné principy vzniku a zániku pěstounské péče, ovšem dočteme se zde i o právech a povinnostech dítěte a jeho náhradních i biologických rodičů. Prostředníkem mezi rodinou a dítětem, které má být umístěno do pěstounské péče, se stal stát a krajské úřady. Díky novele zákona byly stanovené příspěvky, a to nejen pro trvalé pěstouny, ale i pro ty na přechodnou dobu⁵. (SOS dětské vesničky, Historie pěstounství [online]) Na dítě svěřené do pěstounské péče dohlíží orgán sociálně – právní ochrany dětí. Každý pěstoun si vybírá organizaci, která ho má na starosti a je mu plně k dispozici, pracovníci dojíždí na pravidelné kontroly. Doprovázející organizace si též připravují různé programy, a to nejen pro děti v pěstounské péči, ale i pro jejich pěstouny Na plánované kontroly dochází i pracovník OSPOD (více viz kapitola 3.2.1). (SOS dětské vesničky, Historie pěstounství [online])

Na konci roku 2021 přichází novela zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí, v pozdějším znění se jedná o zákon č. 363/2021 Sb. o sociálně – právní ochraně dětí.

Hlavní změny se týkají nejen nových dávek pěstounské péče a to sice:

- Zaopatřovací příspěvek opakující se
- Zaopatřovací příspěvek jednorázový

Ale přináší změny i v původních dávkách pěstounské péče, které upravuje. Primárním cílem těchto opatření je podpora samotné náhradní rodinné péče a nepochybně mladých dospělých, kteří opouštějí ústavní péči. Tato novela řeší nejen dávky pěstounské péče, ale současně dojde k výraznému omezení umístění dětí mladších 4 let do pobytových zařízení (jedná se hlavně o kojenecké ústavy), děti mladší 3 let do ústavní péče a nově od roku 2025 budou moci být děti mladší 3 let umístěny pouze v péči fyzické osoby. (Zákon 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony)

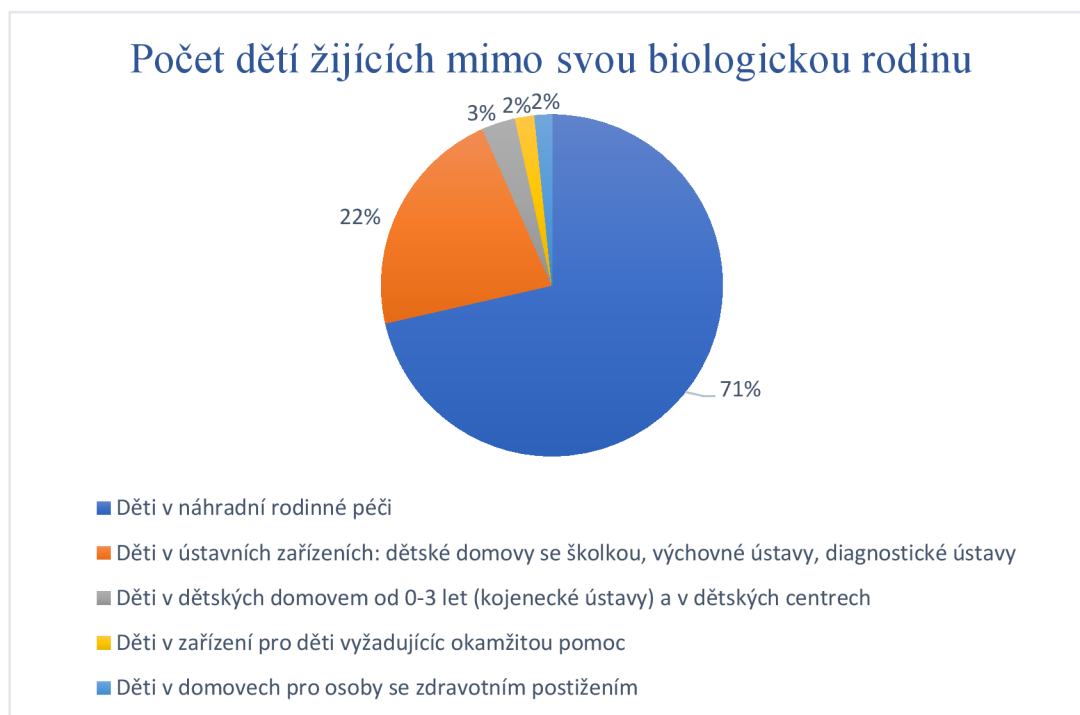
---

⁴ Pěstounská péče maximálně na jeden rok.

⁵ Pěstounská péče maximálně na jeden rok.

1.2 Vymezení základních pojmů

Jestliže dítě nemůže nadále vyrůstat ve své biologické rodině, máme povinnost jeho nepříznivou situaci vyřešit umístěním do náhradní rodinné péče. Nejvhodnějším řešením jest náhradní rodinná výchova, kdy je dítě svěřeno do rodiny, tato možnost má vždy přednost před umístěním do ústavní péče. (Adopce, základní pojmy[online]) Náhradní rodinná péče jest pro děti bez rodiny nebo pro děti, které z jakéhokoli důvodu, nemohou vyrůstat ve vlastní rodině. Řadíme sem například osvojení (adopci) či pěstounskou péči, nebo také poručnictví. Ústavní péče a zařízení, které pod ni spadají, jsou například kojenecké ústavy, dětské domovy, diagnostické ústavy, dětská centra, výchovné ústavy, dětské domovy se školou a další. Do výše zmíněných ústavů bývají umísťované děti, které potřebují okamžitou možnou pomoc. (Adopce, základní pojmy[online]) Jedno z dalších specifických zařízení, které se zaměřují na okamžitou pomoc je například Zařízení pro děti vyžadující okamžitou možnou pomoc. Do tohoto zařízení bývají umísťované děti, které jsou bez jakékoli péče, jsou ohroženy jejich práva, nebo jsou ohrožené na životě či zdraví, jsou týrané, zanedbávané či zneužívané.

Tabulka IMPSV a ÚZIS k 31.12. 2018, (Hledáme rodiče, pěstounská péče [online])

1.3 Formy náhradní rodinné péče

V těchto podkapitolách se podíváme na základní formy náhradní rodinné péče a základní rozdíly mezi nimi. Náhradní rodinná péče, je péče, která se nejvíce podobá tomu, kdy

dítě vyrůstá v přirozené rodině. Zde jsou děti vychovávány jinými, cizími osobami mimo svou biologickou rodinu. (Adopce, základní pojmy[online])

Většina dětí umístěných do náhradní rodinné péče je v úzkém kontaktu se svou biologickou rodinou, náhradní rodiče tuto možnost neodepírají. Klimeš (2002) ve své knize (odborné literatuře) uvádí definici náhradní rodinné péče „*NRP je souhrnné označení pro všechny druhy kolektivní péče o děti, o které se z nejrůznějších důvodů nemohou starat biologičtí rodiče*“ . (Klimeš, 2002, s. 4). Ovšem Nožířová (2012) tuto definici vyvrací a tvrdí, že pojem náhradní rodinné péče je nedostatečně znám, a tak dochází k chybné interpretaci. Překvapivý jest ten fakt, že nejspíše z tohoto důvodu se odborná literatura nezabývá tak často termíny náhradní rodinné péče. (Nožířová, 2012, s. 11)

1.3.1 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounská péče nebo také „profesionální pěstounská péče“, setkáváme se s ní od roku 2006, ovšem v roce 2013 je právní úprava pěstounské péče na přechodnou dobu novelizována. Pěstounská péče na přechodnou dobu je profese. (Rozum a cit, jak pomáhají pěstouni na přechodnou dobu a proč je podporovat[online]). Soud smí povolit tuto formu péče osobám vedeným v evidenci, kterou výhradně spravuje příslušný krajský úřad. Nejdéle však může trvat pouze jeden rok. Cílem této péče, je poskytnout dostatečný čas rodičům na urovnání si určitých věcí, popřípadě postavení se vlastní nohy a znovu žádat o navrácení dítěte do vlastní péče. (Adopce, základní pojmy[online])

Pěstounská péče na přechodnou dobu se udává na dobu:

- Po kterou není biologický rodič schopný se o své dítě starat, nejčastěji sem řadíme například zdravotní problémy, trest odnětí svobody. (Pazlarová,2016, s. 153-154)
- doba, po jejímž uplynutí, lze udělit souhlas rodiče s osvojením
- doba do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že není třeba souhlasu rodiče s osvojením (§ 818-821 nového občanského zákoníku), tehdy kdy rodiče dítěte nejví žádají zájem. (Adopce, základní pojmy[online])

1.3.2 Dlouhodobá pěstounská péče

Dlouhodobá pěstounská péče se dělí na příbuzenskou nebo nepříbuzenskou. Podle nového občanského zákoníku, soud umísťuje dítě do pěstounské péče (náhradní rodinné péče) pouze na dobu, kdy vznikly překážky na straně biologických rodičů a ti se nemohou starat o své děti. Rodič ovšem smí kdykoliv požádat soud o vrácení dítěte do své péče. Dlouhodobá

pěstounská péče může mít dočasné trvání, v opačném smyslu je dítě svěřené v péči pěstounů až do jeho 18 let, a to jen za předpokladu, že o něho jeho biologická rodina nebude jevit zájem. (Adopce, základní pojmy[online])

1.3.2.1 Nezprostředkovaná pěstounská péče.

V opačném smyslu zde pak mluvíme o pěstounské péči nezprostředkované. Do tohoto druhu pěstounské péče řadíme zejména příbuzné, rodinné příslušníky a osoby blízké, které nemusí být prověřené, a tudíž zaevidované na krajském úřadu nebo pěstouny, kteří si dítě sami vybrali. Tento druh pěstounské péče má ovšem přednost před péčí jiné, cizí osoby. Podmínkou však je, že i nezprostředkovaný pěstoun musí dodržovat a poskytovat řádnou péči svěřenému dítěti. Pěstoun má nárok na dávky pěstounské péče, konkrétně na dávku „příspěvek při pěstounské péči“ (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online]), více o této dávce v podkapitole 2.1.5.

Ovšem u rodinných příslušníku to bývá velice často zpochybňováno. Vztahuje se nejčastěji na prarodiče, který mají ze zákona vyživovací povinnost ke svému vnoučeti. Proto je zde velice často šetřeno, zdali nedochází pouze k finančnímu obohacení od státu. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, Náhradní rodinná péče v České republice [online]).

1.3.2.2 Zprostředkovaná pěstounská péče

Osoba pěstouna musí být náležitě prošetřena a musí být zaevidována v evidenci příslušného krajského úřadu. Krajský úřad pak pro určité dítě vybírá z evidence vhodného pěstouna, kterému bude poté dítě svěřeno do péče. Krajský úřad pěstouny zprostředkovává, proto se jedná o pěstounskou službu zprostředkovanou. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, Náhradní rodinná péče v České republice [online]) Pěstoun má nárok na dávky pěstounské péče, konkrétně na dávku „odměna pěstouna“ (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online]), více o této dávce v podkapitole 2.1.2.

Výše zmíněné druhy pěstounské péče (zprostředkovaná a nezprostředkovaná) mají ovšem hned několik společných věcí a to sice:

- O náhradní pěstounské péči rozhoduje vždy soud.
- Pěstounská péče by měla být pouze dočasná, a to jen po dobu, kdy se biologický rodič nemůže starat o své dítě.
- Je vždy vyžadován souhlas pěstouna, pokud se jedná o svěřením dítěte do pěstounské péče.

- Pěstoun má povinnost podpory kontaktu dítěte s jeho biologickou rodinou. Tato věc mu nemůže být odpírána.
- Pěstoun smí rozhodovat pouze v běžných záležitostech, jako je například oblékání, návštěva lékaře. Jedná-li se o specifické věci, jako je třeba operace, očkování, musí zde v těchto věcech buď rozhodovat soud, nebo biologický rodič. Pěstoun musí zažádat o povolení

Velice významnou podmínkou je zde trvalé bydliště pěstouna na území České republiky. (Úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí, Náhradní rodinná péče v České republice [online])

1.3.3 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Žádá-li si to nepříznivá situace, ve které se právě dítě nachází, může soud dítě svěřit do péče jiné fyzické osobě, než je biologický rodič. (Adopce, základní pojmy[online])

1.3.4 Poručenství (s osobní péčí).

Poručníka soud stanoví dítěti pouze v momentě, kdy:

- Jeho rodiče zemřou
- Soud je zbavil rodičovské odpovědnosti
- Nebo jim byla pozastavena jejich rodičovská zodpovědnost
- Nemají již nadále způsobilost k právním úkonům, a to zcela v plném rozsahu (OSPOD, poručenství [online])

Mezi dítětem a jeho poručníkem ze zákona nevzniká takový právní poměr, jako je mezi dítětem a jeho vlastními rodiči. Povinností poručníka je dítě vychovávat, zastupovat a řídit jeho majetek, a to místo jeho rodičů. Poručník a jeho výkon je pod neustálou kontrolou soudu. Jestliže poručník vykonává péči o dítě osobně, vzniká tak jeho nárok na dávku pěstounské péče. (Adopce, základní pojmy[online])

1.3.1 Hostitelství

Hostitelství, tj. když si dobrovolník z ústavního zařízení bere dítě na určitou dobu domů, nejčastěji na víkendy. Tento typ péče je povolen pouze na 30 kalendářních dní. Tato forma pěstounské péče není ojedinělá, ovšem ještě stále ji naše dosavadní právní úprava nezná jako platný termín. Nožířová (2012) ve své knize odkazuje na §30 zákona o sociální právní – ochraně dětí (zákon č. 359/1999 Sb.), kterým se hostitelství řídí. (Nožířová, 2012, s. 14)

1.4 Biologická rodina

Velký důraz na práva biologických rodičů byl sepsán v Úmluvě o právech dítěte (sdělení č. 104/1991 Sb. úmluva o právech dítěte). Sobotková s Očenáškovou (2014) uvádějí, že důvody, pro které bývá často dítě odebráno, nebývají ve většině času zcela triviální. Bývají to velmi často závažné problémy, kdy dochází k velké míře zanedbávání dítěte, nejevení zájmu o dítě nebo třeba neadekvátní zacházení s dítětem. V dalších případech tu mohou být i jiné činitele jako je například závislost na omamných látkách, neadekvátní styl života, trestná činnost. Náš zákon stanovuje, že dítě nemůžeme odebrat pouze na základě špatných bytových nebo majetkových podmínek. Jestliže rodič i skrze nepříznivou finanční, majetkovou či bytovou situaci dokáže zabezpečit řádnou výchovu pro dítě a plní své rodičovské povinnosti, není zde žádný platný důvod odebírat dítěte. (Sobotková, Očenášková, 2014, s. 40-41)

„Obecně lze na základě výsledků dlouhodobé pěstounské péče u nás naopak říct, že ohrožené dítě pramenilo z nefunkčnosti či patologie jejich biologické rodiny a pěstounská rodina je přijala za své, tím pádem umožnila další zdravější vývoj,“ (Sobotková, Očenášková, 2014, s. 40-41)

Sobotková s Očenáškovou tvrdí, že cílem kontaktu s biologickou rodinou má být redukce úzkosti a podpora opory dítěti, bohužel v praxi je to mnohdy jinak. Jedinci, kteří se dostanou do pěstounské péče a zůstanou v ní, zejména zde hovoříme o mladších dětech (do 7 let), mají mnohem lepší psychické zdraví, ale i to tělesné než ty děti, které se vrací zpět do biologických rodin. Biologická rodina může být pro dítě jakým si zdrojem blízkých vztahů, ovšem, může to mít i zcela opačný dopad na dítě, a to ve smyslu zraňujících a bolestných vztahů. Jestliže se rozhoduje o kontaktu s biologickou rodinou, měly by se brát v potaz primárně potřeby dítěte, jestli se na to dítě vůbec cítí, jestli je na takové setkání připravené. (Sobotková, Očenášková, 2014, s. 42,44,45)

Zezulová (2012) ve své knize naopak píše, že zcela nesouhlasí s termínem náhradní rodinné péče, neboť spousta dětí má alespoň jednoho biologického rodiče a být „náhradní“ znamená, podle ní, že něco dávno skončilo a je to nahrazeno novým. Ale rodičovská funkce biologických rodičů neskočila, stále to trvá a je to pro děti velice důležité. Biologičtí rodiče mohou výrazně formulovat osobnost dítěte, takže konečný výsledek, samotná výchova a formování dítěte, závisí na společné spolupráci mezi pěstounem (náhradní rodinou) a rodinou biologickou. Roli biologických rodičů nelze jen tak vzít a vymazat, nebo nahradit, můžeme ji pouze přebrat a rozvinout (Zezulová, 2012, s. 117).

2 Sociální zabezpečení v pěstounské péči

Pěstounská péče je na území České republiky v rámci sociálního zabezpečení ošetřena dávkami pěstounské péče, tyto dávky jsou garantované státem. Mimo dávky pěstounské péče lze také čerpat dávky státní sociální podpory. (Šnajdrová, 2021, s. 20)

Přestože pěstounská péče končí dovršením plnoletosti, tedy v 18 letech, z hlediska hmotného zabezpečení je zde výjimka pro pokračování pěstounské péče a to tehdy, pokud dítě například studuje (studuje do 26 let) a je závislé na svých pěstounech. Tehdy mají pěstouni nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. (Šnajdrová, 2021, s. 20)

2.1 Dávky v pěstounské péči

Mezi dávky v pěstounské péči řadíme čtyři základní dávky (příspěvek na úhradu potřeb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek při pěstounské péči) a jednu zvláštní (příspěvek na zakoupení motorového vozidla). Dávky pěstounské péče vždy vyplácí a následně o nich rozhoduje příslušná krajská pobočka Úřadu práce ČR.

„Obecné informace k níže zmíněným dávkám k novele zákona č. 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony)

2.1.1 příspěvek na úhradu potřeb dítěte (pravidelný příspěvek)

Nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte má nezletilé nezaopatřené dítě svěřené do péče osoby pečující nebo na základě rozhodnutí soudu do péče jiné fyzické osoby než rodiče, tzv. „svěřenectví“ (podle § 953 občanského zákoníku). (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

Výše příspěvku na úhradu potřeb dítěte činí za kalendářní měsíc:

- 950 Kč do 6 let,
- 105 Kč od 6 do 12 let,
- 985 Kč od 12 do 18 let,
- 260 Kč od 18 do 26 let. (podle § 953 občanského zákoníku). (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

Jde-li o dítě, které je nějakým způsobem závislé na pomoci jiné osoby, částky se zde liší, a to podle stupně závislosti a věku dítěte.

Dítě ve věku	Dítě ve stupni závislosti I. (lehká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti II. (středně těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti III. (těžká závislost) Kč	Dítě ve stupni závislosti IV. (úplná závislost) Kč
Do 6 let	5 115	6 105	6 490	7 040
6-12 let	6 215	7 480	7 975	8 635
12-18 let	7 095	8 580	9 130	9 570
18-26 let	7 425	8 910	9 460	9 900

Tabulka 2 Zákon č. 359/1999 Sb. § 47f, nově zákon č. 363/2021 Sb. (Úřad práce ČR, dávky péstounské péče [online])

2.1.2 odměna pěstouna (pravidelný příspěvek)

Na tuto dávku má nárok osoba, která pečuje o dítě a poskytuje zprostředkovanou pěstounskou péči, či je to osoba v evidenci (neboli pěstoun na přechodnou/ dlouhodobou dobu). Hodnota této dávky se vypočítává z koeficientu minimální mzdy, počtu dětí, které jsou osobě svěřené, jejichž zdravotnímu stavu a typu pěstounské péče (přechodná x dlouhodobá) (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online]).

2.1.3 příspěvek při převzetí dítěte (příspěvek jednorázový)

Tato dávka je pro dlouhodobé pěstouny a nově budou moci žádat u tuto dávku pěstouni na přechodnou dobu, a to s platností k 1. 1. 2022. (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

2.1.4 příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla (příspěvek jednorázový)

Tuto dávku si smí nárokovat osoba, která má v péči svěřené nejméně tři děti, nebo má nárok na odměnu pěstouna z důvodu péče o tři děti (podmínka, vozidlo nesmí být využíváno pro výdělečnou činnost) (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

2.1.5 příspěvek při pěstounské péči (pravidelný příspěvek) (nová dávka od 1. 1. 2022)

Na tuto dávku vzniká nárok od 1. 1. 2022. „Příspěvek při pěstounské péči je dávka náležející při poskytování nezprostředkované pěstounské péče (nejčastěji příbuzenská péče apod.), výše dávky se odvíjí od násobku životního minima v závislosti na počtu svěřených dětí a jejich zdravotním stavu. V případě prarodičů a praprarodičů je násobek nižší. Tato dávka nebude podléhat odvodům na sociální a zdravotní pojištění a dani z příjmů. Pěstoun tedy nebude z titulu pobírání příspěvku při pěstounské péči zdravotně a sociálně pojištěn a toto je nutné řešit jinými způsoby“ (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

V této kapitole záměrně zmiňuji pouze výše dávek, které jsou poskytované dětem umístěným v pěstounské péči, zmiňovat ostatní výše dávek mi nepřišlo zcela vhodné, vzhledem k tématu mé bakalářské práce.

Zbylé dávky tedy zaopatřovací příspěvky budou sepsány v poslední kapitole, jelikož se pojí s odchodem z pěstounské péče a tomuto období se hlouběji věnuji právě v poslední kapitole.

2.2 Služby/ organizace pomáhající pěstounům

Nedílnou součástí je zde důležitá role OSPOD. OSPOD vede nejen databázi dětí, které jsou zcela vhodné do některé z forem náhradní rodinné péče, ale též vede evidenci rodičů neboli žadatelů, kteří mají zájem o svěřeni dítěte do pěstounské péče či si dítě adoptovat. OSPOD dle platného zákona rodinu navštěvuje alespoň jedenkrát za půl roku a má zcela kontrolní funkci. Každé dítě má sestavený svůj individuální plán ochrany dítěte, jsou zde znatelné hlavní cíle práce s dítětem a jeho náhradní rodinou, ovšem patří sem i práce s biologickou rodinou dítěte. OSPOD smí podávat návrhy k soudu a to zejména, když se jedná o odebrání dítěte z nezpůsobilého prostředí. Pracovník OSPODU může též nést roli tzv. kolizního opatrovníka⁶ a to například, kdy dítě zastupuje u soudu. Hlavní je zde vždy blaho dítěte. Pracovník poskytuje nejen sociální a právní poradenství, ale také může pomoci s dalšími podpůrnými službami, na které může poskytnout kontakt. (Rozum a cit, OSPOD a doprovázející organizace v životě pěstounské rodiny [online])

Velkou roli zde hrají i samotné organizace, které se zabývají přímým doprovázením náhradních rodin. Viz níže.

Dříve byla pěstounská péče spíše uzavřeným prostředím, nikdo pěstouny nemotivoval a nevěnoval jim takovou péči a pomoc, jakou by si zasloužili, a hlavně jako by potřebovali. Dříve to fungovalo spíše na bázi kontroly, občasného dohledu pracovníka orgánu sociálně – právní ochrany dětí. Pěstouni nebyli nikterak vedeni k vzájemné spolupráci mezi nimi samotnými a sociálními pracovníky, značně omezená byla i spolupráce mezi náhradní rodinou

---

⁶ „Pokud se zájmy opatrovníka a opatrovance dostanou do střetu, nebo pokud takový střet hrozí, nebo pokud jsou ve střetu zájmů osoby zastoupené stejným opatrovníkem, jmenuje soud kolizního opatrovníka. Jde zde např. o situace, kdy je opatrovníkem sourozenec opatrovance a oba budou vystupovat jako dědici ve stejném dědickém řízení, nebo pokud by chtěl opatrovník něco prodat či koupit od opatrovance. Jedná se zde o situace, které jsou dočasné, takže pomínou a opatrovník bude moci nadále svoji funkci vykonávat.“ (Reforma opatrovnictví/ Liga lidských práv, Kdo může být opatrovníkem [online])

a rodinou biologickou. Spousta odborných pracovníků tvrdilo, že bez kvalitní podpory, která by měla být poskytována pěstounům, bude docházet k selhávání náhradní rodinné péči, což v té době potvrzovala i data. Jedná se o rok 2006, kdy se zákon o sociálně – právní ochranu dětí zcela vyhnul tématu služeb v oblasti ochrany dětí. (Nadační fond JaT, Praktický průvodce..., 2015, s. 4-5)

Zásadní průlom přinesl až rok 2013 a novela zákona o sociálně – právní ochraně dětí. Tato novela zavedla nárok na odbornou pomoc pro pěstounské rodiny. Tato pomoc se zavedla formou služeb, organizací, které doprovází pěstouny pěstounkou péčí, též doprovázející organizace. Koncept této podpory úzce plyne z konceptu povinností, které se vážou k povinnostem pěstounům uvedený v občanském zákoníku a zákoně o sociálně – právní ochraně dětí (Zákon 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony) (Nadační fond JaT, Praktický průvodce..., 2015, s. 5)

Mezi práva a povinnosti pěstounů řadíme například:

- Právo na poskytnutí nepřetržité nebo dočasné pomoci při podpoře osobní péče o dítě v pěstounské péči. (forma odlehčovací služby pro pěstouny)
- Právo na poskytnutí celodenní péče o dítě v pěstounské péči (forma odlehčovací služby)
- Právo na pomoc ze strany psychologa, terapeuta či jiného podpůrného odborníka v závislosti na situaci (doporučuje se tuto možnost využít nejméně jednou za půl roku)
- Obohacovat své znalosti v oboru výchovy a péče o svěřené dítě, právo náhradního rodiče na bezplatnou možnost vzdělávání právě ve výše zmíněné oblasti.
- Povinnost, udržovat kontakt s biologickými rodiči svěřence, a to hlavně v zájmu dítěte.
- Umožnit dohled nad naplňováním kontraktu o průběhu pěstounské péče. (Právo na dětství, Práva a povinnosti pěstounů a poručníků [online])

Vztah mezi doprovázející organizací a pěstounů musí být uzavřen dohodou, která se uzavírá v příslušné organizaci nebo orgánem sociálně – právní ochrany dětí. Podepsáním smlouvy se rodiče zavazují a stávají se klienty organizace. Každá organizace si musí vést spis

o dané pěstounské rodině (měla by obsahovat například dohodu o průběhu pěstounské péče/náhradní rodinné péče) (Nadační fond JaT, Praktický průvodce..., 2015, s. 10)

Například organizace barevný svět dětí na své webové stránce uvádí tyto poskytované služby:

- *„Pomoc a podpora při výchově a péči o svěřené dítě*
- *Sociálně právní poradenství*
- *Psychologické služby*
- *Právní služby*
- *Asistovaný kontakt – podpora vztahu s biologickými rodiči*
- *Pomoc při zajištění péče o svěřené dítě*
- *Pomoc při navyšování znalostí a kompetencí náhradního rodiče (Průběžné vzdělávání)“ (Barevný svět dětí, služby pro pěstouny [online])*

Cíle doprovázení:

- Vytvoření bezpečného prostředí pro osvojence
- Poskytování podpory a pomoci náhradním rodičům
- Dohledu naplňování náhradní rodinné péče (Nadační fond JaT, Praktický průvodce..., 2015, s. 8)

Velice důležitá je tu role klíčového pracovníka. Prvotní podpora a pomoc by měla přicházet zejména ze strany klíčového pracovníka, který je k dané rodině přidělen. Klíčový pracovník je tedy pracovník, který se stará o své přidělené rodiny, nabízí jim nepřetržitou pomoc, dohlíží na to, zdali dochází k naplňování povinností ze strany pěstounů, snaží se jim odlehčit (pobyty pro svěřence).

Ke kvalitnímu doprovázení rodin jsou právě podstatní klíčoví pracovníci, kteří přispívají ke správnému fungování náhradní rodiny. Klíčový pracovník by měl své rodiny navštěvovat minimálně jedenkrát do měsíce, měl být v kontaktu se sociálním pracovníkem (OSPOD) dítěte v náhradní rodinné péči. (Nadační fond JaT, Praktický průvodce..., 2015, s.10-11)

3 Vývoj dítěte

V této kapitole se budu věnovat vývoji dítěte v náhradní rodinné péči. Důležitým aspektem zde bude raný vývoj, protože velice úzce souvisí poté s vývojem v dospělosti. Také se zde zaměříme na období adolescence a dospělost. Nesmíme však opomíjet psychický vývoj v různých formách pěstounské péče.

3.1 Raný vývoj dítěte

Nejčastěji datován od narození do třetího roku života. Z hlediska lékařských, psychologických a sociálních věd je toto období považováno za zcela nejdůležitější období v životě dítěte. Toto období může ovšem být i nejcitlivější. Probíhají zde podstatné vývojové změny, které přímo určují kvalitu pozdějšího života dítěte. Změny se týkají nejen somatického vývoje (vzrůst, zdraví), ale i psychické kvality (prožívání, přizpůsobivost, emoce, inteligence) až po kvalitu obecného života v širokém slova smyslu, a to často i v kontextu sociálního uplatnění. Rané období je vyznačované jako etapa velmi rychlého vývoje a tuto etapu nemůžeme srovnávat s jakoukoliv jinou vývojovou etapou. Rané období je obdobím „značných vývojových skoků“. Vývoj v tomto období lze tedy vyhodnotit jako zásadní pro budoucnost jedince, a to nejen vzhledem k sociální a zdravotní péči. Stěžejní moment je zde kvalita individuální péče, která je spojena s pozitivními emocemi a musí vzájemně uspokojovat. Některé vývojové teorie kladou důraz na rané sociálně – emoční zkušenosti a možnosti zažít lidské vztahy pro zdravější duševní i somatický vývoj. (MPSV, Právo na dětství, 2011, s. 12, 13)

„Pro dítě je v období rané výchovy obzvláště důležitá individuální péče s možností navázání blízkého vztahu.“ (MPSV, Právo na dětství, 2011, s. 15)

3.2 Definování období dospívání

Období dospívání lze z biologického hlediska definovat na jedné straně nejen jako životní část ohraničenou prvními znaky pohlavního zrání (výskyt prvních sekundárních pohlavních rysů), též je vyznačené toto období ať už méně či více akcelerací růstu a na druhé straně je v tomto období významné dovršení zcela plné pohlavní vyspělosti (plnost reprodukční způsobilosti) a završení fyzického růstu. Spolu s biologickým zráním dochází též k velice význačným a výrazným duševním změnám. Můžeme tyto změny všeobecně charakterizovat ohlášením nových pudových sklonů a hledáním postupů jejich uspokojování a kontroly. V tomto období je známý nástup vyspělé formy myšlení a jejího rozvoje. Dochází k novému sociálnímu začlenění jedince, které v jistém slova smyslu zrcadlí očekávání společnosti.

Všechny změny, ať už fyzické, psychické nebo sociální probíhají většinou společně a jsou na sobě více než závislé. Je zcela pochopitelné, že u většiny existuje značný možný rozpor mezi změnami somatickými, sociálními a psychickými, tyto změny označujeme jako změny pubescentní. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 142-144)

3.3 Adolescence

Adolescence byla odvozena z latinského verba adolescere (dorůstát). Adolescence jako termín se začal využívat primárně až v 15. století. Termín adolescence přiřadíme k druhému desetiletí našeho života. Je jím označována celá doba mezi dětstvím a dospělostí. Z ontogenetického hlediska jedním ze základních ukazatelů například dokončení pohlavního zrání, ale spadá do toho i tělesný a psychický rozvoj a společenské učení. (Macek, 2003, s. 9)

Adolescence má tři fáze:

- Časná adolescence mezi 10(11) – 13 lety.
- Střední adolescence mezi 14–16 rokem.
- Pozdní adolescence mezi 15 až 20 rokem. (Macek, 2003, s. 9-10)

3.3.1 Pozdní adolescence (dospívání)

Mluvíme zde o období mezi 15 až 22 rokem života. Je to třetí fáze. Teprve v této životní etapě je dosaženo plné reprodukční zralosti a konce tělesného růstu.

Také se v tomto období rychle mění postavení jedince ve společnosti, dochází k přechodu ze základní školy na školy odborné či střední, někteří jedinci zde hledají zaměstnání. Prohlubují se zde milostné a intimní vztahy, zásadně se mění sebepojetí jedince. Dochází zde též k plnoletosti a jedinec tímto získává nová práva a povinnosti, hovoříme tu například o uzavírání sňatků, možnost jít k volbám nebo také o právní zodpovědnosti, které přebíráme za své činy. Tuto skupinu jedinců v běžném životě nazýváme jako dorost, mladiství, teenagers. Tělesný růst v této fázi ovšem není rovnoměrný u většiny, dolní a horní končetiny rostou rychle na samém počátku dospívání, takže dochází k různým zdravotním problémům a disharmonii postavy. Výrazně se liší somatická stavba u dívek a u chlapců, a to například jako zaoblování postavy u dívek či růst svaloviny u chlapců. Langmeier s Krejčířovou ve své knize přímo popisují vývoj mozku, v období dospívání, „*Vývoj mozku, který pokračuje s jemnými výkyvy, které se odrážejí na pomalejších vlnách, kterých si můžeme všimnout na EEG (théta či sub théta vlny s frekvencí 5/s- „pubertální regrese“ podle Lesného). Převaha alfa vln se pak definitivně ustavuje po 16. roce, přičemž s těmito změnami souvisí emoční labilita a těkavá pozornost*

v pubescentním období, ale příčina souvislosti prokázána nebyla“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 144.)

3.4 Dospělost

Dle zákona jsme dospělý již dovršením 18 roku života. Tato informace mnohdy vyvolává paniku, kdy si mladí lidé, v čerstvých 18 letech začnou uvědomovat, že by měli zhruba vědět, co chtějí dělat, co mají dělat a co vlastně od života očekávají (Wurmová, 2019 [online]). Americký psycholog Jeffrey Arnett v roce 2000 přišel s návrhem, konceptem, kterému se později nazývá „Emerging adulthood“ neboli vynořující se dospělost. Tj. období mezi 18 až 25 rokem, někteří později uvádí datování skoro k 29 roku, kdy je mladý jedinec ve své podstatě dospělý v některých ohledech. Toto období je též charakterizováno opuštěním rodinného hnízda a s tím souvisí i následná vlastní rozhodnutí. V mnohých věcech ovšem člověk stále dospívá.

Primární rozdíl mezi dospíváním a samotnou dospělostí není například sňatek dvou lidí nebo to, že se stanete rodiči, ale spíše osobní vyzrállost. Například vím, co mám dělat, umím dělat nezávislá rozhodnutí a umím za ně přijmout plnou odpovědnost. (Wurmová, 2019 [online])

3.5 Psychický vývoj dítěte vyrůstajícího v pěstounské péči

Zde se budeme spíše bavit o psychické deprivaci dětí, které jsou umístěné do pěstounské péče.

Podstatný přínos v pěstounské péči, můžeme spatřit právě v tom, jak nahradit dítěti funkční rodinu. Tento přínos se zejména objevuje u dlouhodobé pěstounské péče. Přechodná pěstounská péče sice taktéž může nahradit vztah s matkou, ovšem po uplynutí období, ve kterém bylo dítě svěřeno náhradním rodičům, bude dítě opět náhradním rodičům či jen matce odebráno. Především Sobotková (2015) ve své publikaci poukazuje na hrozby, které se s pěstounskou péčí na přechodnou dobu mohou pojit, a to jest opomíjení jedné z důležitých potřeb dítěte, kterým je právě stálost prostředí. (Sobotková, 2015[online]) Ovšem na dítě tak alespoň nedopadne negativní vliv ústavní výchovy, kterému by se nejspíše s největší pravděpodobností nevyhnuo, avšak do života si stejně nese další formu opuštění. Kdežto jinak tomu je v pěstounské péči dlouhodobé, ve které dítě zůstává leckdy až do své mladé dospělosti. To může vést u tohoto jedince ke zlepšení škod, které si jeho duševno přenáší z traumatického dětství. Tato náprava převážně nedokáže zcela eliminovat dopady negativních zážitků, kterými si dítě, bylo nuceno,

před umístěním do pěstounské péče projít, ale dokáže alespoň tyto dopady nějakým způsobem snížit.

4 Systém přípravy opouštění náhradní rodinné péče

V této kapitole bych ráda nastínila samotný proces odchodu z náhradní rodinné péče, řešení konkrétních záležitostí mezi pěstounskou rodinou a svěřencem. Služby, které pomáhají mladým dospělým při osamostatnění a v následné péči.

4.1 Příprava na odchod/ samostatný život

Příprava na odchod z pěstounské péče by měla být realizována zcela vhodným a adekvátním způsobem, který přizpůsobujeme každému jednotlivému mladému, a to na základě jeho rozumových a emočních dovedností. Je kladen důraz na to, započít přípravu na osamostatnění s dostatečným předstihem. Rodina na tuto životní událost nebývá sama, je jí k nápomoci vždy kompetentní pracovník příslušné organizace, která má rodinu na starosti. Důležitou roli zde hraje i terapeut, který může pomoci s podporou v různých oblastech, jako je třeba žal a pocit ztráty, úzkost, trauma, nevyřešené konflikty apod. (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 37)

Z hlediska připravenosti na opouštění pěstounské péče si připadají mladí dospělí v celku obstojně vybavení, a to především v základních oblastech, v oblasti sexuální výchovy a závislostí. Velké nedostatky pocítují ovšem mladí dospělí například v oblasti plánování jejich rozpočtu, informační a finanční gramotnosti či připravenosti jednat se státními institucemi jako jsou třeba úřady. (Pazlarová, Matoušek, Matoušek, 2012, s. 18) Jako velké plus vnímám příručky, které jsou tvořené právě jako takový průvodce při startu do samostatného života, které nabízí příslušné organizace⁷. Mladí se v nich dozvědí, které kroky by měli podniknout, aby do života vkročili tou správnou nohou.

Dovednosti	Velmi dobré	Dostatečné	Nezískal/a
Osobní hygiena	87 %	10 %	3 %
Bezpečný sex	83 %	13 %	3 %
Navazování přátelství	80 %	17 %	3 %
Prevence užívání drog	73 %	13 %	13 %
Nakupování	70 %	23 %	7 %
Prevence kouření	70 %	20 %	10 %
Tělesná zdatnost	67 %	33 %	0 %
Sexuální vztahy	67 %	20 %	13 %

⁷ (například Centrum J. J. Pestalozziho, o.p.s. Sociální rehabilitace Poradenské centrum pro děti a mládež)

Prevence alkoholismu	63 %	23 %	13 %
Osobní vztahy	63 %	23 %	13 %
Vaření	60 %	37 %	3 %
Vyhledávání pomoci či informací	60 %	23 %	17 %
Zdravé stravování	57 %	40 %	3 %
Jednání s úředníky	40 %	50 %	10 %
Plánování rozpočtu	33 %	47 %	20 %

Tabulka 3 Kvalita znalostí a dovedností získaných před odchodem z péče, (Pazlarová, Matoušek, Matoušek, 2012, s. 18)

4.2 Přejchod z pěstounské péče do samostatného života

V této fázi se mladý dospělý snaží zapojit do běžného života a seznámit se se všemi jeho náležitostmi. Učí se nejen, jak získat zaměstnání, ale také jak si ho udržet. Jak se stát nezávislým, umět zacházet s financemi. Velkou roli zde hraje i vlastní bydlení, budování stálých vztahů, prohlubování svého vzdělání, s tím úzce souvisí získání sociálního statusu, uznání ve společnosti. Tím nejdůležitějším je ovšem přijetí odpovědnosti za sebe samotného (Šnajdrová, 2021, s. 30) V knize Tři kroky k samostatnému životu autoři tuto fázi ještě dělí na další okruhy, jedná se o služby při opuštění p. péče, právní a finanční otázky (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 41) Níže se budu snažit nastínit pár důležitých okruhů.

4.2.1 Pracovní uplatnění

Zákon o zaměstnanosti nehovoří o definici žadatelů o zaměstnání, kterým se věnuje větší péče, ani nehovoří přímo o dětech, kteří opouští náhradní rodinnou péči. §33 zákona o zaměstnanosti přesně udává obecné vymezení již výše zmíněných uchazečů pro jejich „*zdravotní stav, věk, péči o dítě nebo z jiných vážných důvodů*“. (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 29) Cílové skupiny žadatelů o zaměstnání, které jsou zařazováni do aktivní politiky zaměstnanosti, udávají jednotlivé příslušné krajské pobočky Úřadu práce České republiky. Je tedy možné, že se může stát, že v některém regionu bude vyhlášen speciálně podpůrný program, který bude například financován v Evropského sociálního fondu, právě pro děti, které opouští náhradní rodinnou péči. Úřad práce momentálně nabízí projekt s názvem „Záruka pro mládež“ v jehož rámci lze absolvovat třeba rekvalifikaci a další z nástrojů aktivní politiky zaměstnanosti. Pomoc při získávání zaměstnání záleží především na vůli a možnostech zaměstnavatelů či aktivitách nestátních subjektů nebo nadací. Tento projekt je činný do srpna 2022 (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 30)

Na stránkách Tripitaka se můžeme dočíst o jejich projektu s názvem „Projekt Moje první práce“. Tento projekt je primárně pro ty, kteří opouští institucionální péči v Brně. Cílem

je začlenění na trh práce. Nabízejí práci například v cukrárně či v obchodě s oděvy, a to na dobu až 6 měsíců a výdělek až 15 000 Kč. (Tripitaka, moje první práce[online])

4.2.2 Bydlení a praktický chod domácnosti

Získání ideálního bydlení je pro mladé dospělé, kteří opouštějí náhradní rodinnou péči, většinou veliký problém. Nedílnou součástí osamostatnění se a vlastního bydlení je hlavně rozvoj, kdy se dítě, mladý dospělý musí naučit postarat sám o sebe. (hygiena, vaření, úklid, zdraví). V České republice nemají na získání bytu nárok, vzhledem k absenci sociálního bydlení, proto se zde doporučuje, obrátit se na sociální pracovníky nejbližšího obecního úřadu. Když se přesuneme do oblasti sociálních služeb, zde působí jako přechodná možnost „Dům na půli cesty“, což je pobytová služba, spadající do druhu sociální prevence, ovšem ta se spíše specializuje na děti, co opustí ústavní péči. Chráněné bydlení, což je též služba pobytová, ale v tomto případě bohužel nepřipadá v úvahu. Tato služba se zaměřuje na zcela odlišnou cílovou skupinu (např. lidí s chronickým onemocněním). Bohužel je nešťastné, že v České republice neexistuje doposud žádná služba, která by se zaměřovala přímo na děti, které opouští náhradní rodinnou péči, na rozdíl od Slovenské republiky, ve které fungují sociální služby takzvaného „Krizového bydlení“. (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 30)

4.2.3 Právní a finanční zabezpečení

Jak už bylo na začátku zmíněno, pěstounská péče zaniká dovršením zletilosti. Pokračování v této formě péče lze. Tato skutečnost je upravena v právní úpravě z hlediska hmotného zabezpečení. Jestliže je dítě po dosažení zletilosti „nezaopatřeným“ dítětem a byl svěřen do péče pěstouna nebo poručníka, tak poté má i nadále nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Musí ovšem trvale žít s osobou, se kterou se podílí na nákladech. Tato dávka je ovšem poskytována nejdéle do dvacátého šestého věku. (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 31). Více o příspěvcích v kapitole 5. 4, kde se specificky zaměříme na jednotlivé příspěvky, které lze žádat při ukončení náhradní rodinné péče.

4.2.4 Řešení psychických a výchovných problémů

Jestliže je proces osamostatnění a přípravy na samotný život doprovázen problémy, a to například ve výchovné oblasti, je víc než nutné, žádat o pomoc i jiné specialisty. Nejde zde jen o dětské psychology, ale též o školské poradny, těmi se rozumí pedagogicko – psychologické poradny a speciálně pedagogická centra. Jejich specializace se mnohdy zaměřuje ovšem na problémy spojené spíše se vzděláváním dítěte a problémy s nimi souvisejícími (ADHD). Autoři v knize Tři kroky k samostatnému životu odkazují na pomoc střediska výchovné péče.

Střediska nepracují jen s dětmi, ale svou pomoc nabízí i klientům do 26 let života. (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 32)

4.3 Osamostatnění

Můžeme říci, že osamostatnění je již takzvaná poslední fáze. K osamostatnění dochází dovršením 18 roku života, tj. ten čas, kdy mladý dospělý odchází z pěstounské péče.

Výjimkou bývají studenti, kteří i po dosažení zletilosti mohou zůstat v pěstounské péči, než ukončí studium (Studenti vysokých škol). V Americe vnímají odchod mladých dospělých tak, že spousta z nich čelí řadě vývojových problémům, a když se adolescenti blíží dospělosti, stává se samostatný život jejich důležitým cílem. Zatímco mladí lidé s nedotčenou⁸ rodinou mohou mít potíže s dosažením soběstačnosti, a to nejen z důvodu toho, že opouští svou komfortní zónu, kdy se dlouho nemuseli o nic důležitého starat. Ovšem mladí lidé, kteří vyrůstali v péči mimo vlastní domov, ve většině situací čelí obrovským překážkám. (Child welfare information gateway, Transition to Adulthood and Independent living [online]. U nás tomu není jinak. Jak popisuje Pazlarová (2012) ve svém výzkumu, pomoc je velice různorodá a každý pěstoun poskytuje jiné možnosti. Nejvíce kritickým obdobím se stávají první dva roky života po opuštění pěstounské péče. Hovoří zde o tom faktu, že když první dva roky mladí dospělí zvládnou, lépe se poté adaptují na zbylý život. (Pazlarová, 2012, Práva dětí v alternativní péči – od teorie k praxi: zaplnění mezer prostřednictvím vrstevnického výzkumu [online])

4.4 Formy ukončení pěstounské péče

Když mluvíme o formách ukončení pěstounské péče, je důležité zmínit hlavní dělení, pro které je platné ukončení pěstounské péče.

4.4.1 Zánik

Pěstounská péče zaniká dosažením zletilosti svěřence, nebude-li dítě plně svéprávnosti, úmrtím svěřence či úmrtím pěstouna (Jestliže zemře jeden z manželů, automaticky se stává pěstounem druhý z manželů, toto platí též, jedná-li se o rozvod manželů, a to pouze v případě, pokud jde o společnou pěstounskou péči⁹). (§ 2 odst. 3 ÚZ č. 452/1992 Sb. zákon o pěstounské péči (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění))

---

⁸Vlastní, fungující rodina.

⁹Společná pěstounská péče znamená, že si manželé žádali společně, a ne jako jednotlivec

4.4.2 Zrušení

Pěstounskou péči ruší pouze soud anebo musí dát podnět pěstoun (nejčastěji se jedná o nezvladatelnost dítěte ze strany pěstouna), nebo zde budou závažné důvody (příkladně zneužívání, týrání a podmět smí dát i pracovník OSPOD). (§ 2 odst. 3 ÚZ č. 452/1992 Sb. zákon o pěstounské péči (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění))

4.5 Příspěvky při ukončení pěstounské péče (vznik nároku/ způsob podání/ vyplácení)

Celkem zde máme tři hlavní dávky, které jsou podmíněné podmínkami, které každá zvlášť udává. Doposud ovšem byla jen jedna dávka, pro mladé dospělé, kteří opouštěli pěstounskou péči, a to příspěvek na ukončení pěstounské péče. Ovšem s novou novelou zákona o sociálně – právní ochraně dětí přichází další dvě dávky, a to zaopatřovací příspěvek jednorázový, který plně nahrazuje, již výše zmíněný příspěvek při ukončení pěstounské péče, a zaopatřovací příspěvek opakující se.

4.5.1 Příspěvek při ukončení pěstounské péče (zrušena ke dni 1. 1. 2022)

Nárok má fyzická osoba, která byla v pěstounské péči, když nabyla zletilosti. Zaniká tím tak nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte. Výše příspěvku činila 25 000 Kč. Oprávněná osoba měla nárok na tento příspěvek pouze jednorázově. (Zákon 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

Tato dávka byla bohužel k 1. 1. 2022 zrušena díky novele zákona a byla nahrazena zaopatřovacím příspěvkem jednorázovým. Ovšem osoba, které vznikl nárok (před datem ukončení), může o tuto dávku zažádat o rok zpětně. (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

4.5.2 Zaopatřovací příspěvek jednorázový

Zaopatřovací příspěvek jednorázový, jehož výše je 25 000 Kč (§ 50e odst. 2 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí) a je vyplácen oprávněné osobě, které vznikl nárok a ke dni žádosti jest zletilá a nárok na tento příspěvek má pouze jednou. Tento příspěvek, jak jsem již výše zmínila, zcela nahrazuje příspěvek při ukončení pěstounské péče. Novela zákona o sociálně – právní ochraně dětí určuje okruh osob, které na tento příspěvek mají platný nárok. (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

Jedná se o tyto osoby:

„Byl-li mladý dospělý ke dni, který bezprostředně předcházel dni nabytí jeho zletilost i nebo dni nabytí jeho plné svéprávnosti, v péči zakládající nárok na zaopatřovací příspěvek, a není-li ke dni nabytí plné svéprávnosti nezaopatřeným dítětem nebo přestal-li splňovat podmínky pro vznik nároku na zaopatřovací příspěvek opakovaný, náleží mu jednorázový zaopatřovací příspěvek. (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online], § 50b odst. 1 zákona č. 359/1999 Sb. o sociálně-právní ochraně dětí)

4.5.3 Zaopatřovací příspěvek opakující se

Výše zaopatřovacího příspěvku opakujícího se je 15 000 Kč za měsíc a smí být vyplácen nejdéle do 26 let nezaopatřeného dospělého. Nárok na tento příspěvek má fyzická osoba, které je zletilá a plně svéprávná, pokud *„byla do dne nabytí zletilosti nebo do dne nabytí plné svéprávnosti svěřena do pěstounské péče osobně poskytované osobou pečující, je nezaopatřená, nebyla odsouzená (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online], má vyhotovený individuální plán se zaměstnancem příslušného obecního úřadu (který koná funkci sociálního kurátora) a spolupracuje na jeho vyhodnocování a aktualizování (Zákon 363/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony), nebo jí byla nařízena ústavní výchova podle občanského zákoníku včetně svěřeni do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc podle § 971 odst. 2 občanského zákoníku.“* (§ 971 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb. občanský zákoník (nový) a tato péče trvala nepřetržitě alespoň po dobu:

- 12 měsíců ve zprostředkované pěstounské péči (Kojenecký ústav, dětský domov nebo pěstounská péče, kdy mladý dospělý nemá příbuzenský vztah s pěstounem)
- 36 měsíců v nezprostředkované pěstounské péči (prarodiče, tety či strýcové) (Úřad práce ČR, zaopatřovací příspěvek opakující se[online])

Přiznání tohoto příspěvku se zahajuje na podmět mladého dospělého, který o něho musí sám zažádat.

„Po přechodné období od 1. 1. 2022 do 31. 12. 2027 si mladý dospělý při splnění podmínek daných zákonem může vybrat, zda bude pobírat příspěvek na úhradu potřeb dítěte a zároveň jeho bývalý pěstoun odměnu pěstouna nebo příspěvek při pěstounské péči či zda mladý dospělý bude pobírat zaopatřovací příspěvek opakující se.“ (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])

4.6 Ukončení pěstounské péče

Zákon o pěstounské péči (č. 452/1992 Sb.) říká, že „*Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a zaniká dosažením zletilosti dítěte, úmrtím dítěte nebo pěstouna. Společná pěstounská péče zaniká též rozvodem manželství pěstounů nebo úmrtím jednoho z manželů; zemře-li jeden z manželů, stává se pěstounem druhý manžel. Pěstounská péče může být též zrušena rozhodnutím soudu. Soud může zrušit pěstounskou péči jen z důležitých důvodů; učiní tak vždy, jestliže o to požádá pěstoun.*“ (§ 2 odst. 3 ÚZ č. 452/1992 Sb. zákon o pěstounské péči (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění) - znění od 25. 09. 1992) Více v podkapitole, ve které se zabývám podrobněji odchodem z pěstounské péče a podmínkami.

Spolu se skončením pěstounské péče po dovršení plnoletosti končí i samotná dohoda o výkonu pěstounské péče a s tím je spojené i ukončení doprovázející organizace. V případě, že dítě stále studuje i po dovršení plnoletosti, může to být důvod, kdy pěstounské péče poté zaniká až ukončením studia nebo dovršením šestadvacátého roku života. Na systém sociálně – právní ochrany dětí by měl navazovat i systém sociální práce s dospělými. Při opouštění pěstounské péče jsou zde zainteresované například obecní úřady s rozšířenou působností, které mají za úkol vyhledávat osoby, které by mohly být, nebo již jsou ohrožené hmotnou nouzí. Příslušné orgány jsou poté povinný každou jednotlivou osobu vyhledat a nabídnout jí schůdná řešení a vést je k vlastní samostatnosti. (Tři kroky k samostatnému životu, 2016, s. 32)

V dalších kapitolách bych se ráda zaměřila na jednotlivé dávky po ukončení pěstounské péče a jejich podmínky pro udělení a také na formy, za kterých pěstounské péče zaniká. Důležitou roli zde hrají i organizace, sociální služby, které mohou využít děti, které opustí pěstounskou péči. Podrobněji o nich budu psát v kapitole 5. 7.

4.7 Podpůrná síť

Když se budeme bavit o podpůrné síti v podobně emoční podpory, zjistíme, že tato forma podpory většinou bývá poskytována na základě dobrého vztahu, který byl vybudován mezi mladým odcházejícím a náhradní rodinou. Ovšem na tuto vazbu se nemůžeme nikdy zcela spoléhat, působí zde spousta faktorů, které mohou vybudování dobrého vztahu zabránit. Jestliže se nepovede dobrý vztah navázat, je zde riziko, že vstupují do samostatného života bez jakékoliv emoční podpory.

Sobotková s Očenáškovou (2013) ve své knize z roku 2013 uvádějí výzkum, ve kterém se zabývaly pohledem dospělých, kteří v ní vyrostli, na pěstounskou péči. Z odpovědí respondentů můžeme zjistit, že většině se povedl navázat kladný vztah, že se svou náhradní

rodinou vycházeli dobře a rodina jim byla schopna poskytnout značnou míru podpory pro následný život a při osamostatnění. Ovšem nesmíme zde opomíjet ten fakt, že se ve výzkumu stejně objevilo nějaké procento respondentů, kteří uváděli, že kladný vztah se jim opravdu nepovedlo navázat, a že vzniklé problémy vyprchaly až, když se zcela osamostatnili. (Sobotková, Očenášková, 2013, s. 112-113)

Pazlarová, Matoušek & Matoušek (2012) ve svém výzkumu uvádějí, že většina mladých dospělých si po osamostatnění našla partnera, který mohl pomoc plnit podpůrnou funkci. (Pazlarová, Matoušek, Matoušek, 2012, s. 32)

4.7.1 Děti a mladiství v pěstounské péči

Co se týče služeb, které se zaměřují na děti či mladistvé v pěstounské péči jedná se o

4.7.1.1 SAS¹⁰, sociálně aktivizační služby

Sociálně aktivizační služby primárně nepracují s přímo s dětmi z pěstounské péče. O jejich pomoc si většinou žádá OSPOD či doprovázející organizace, pokud oni sami nemají kapacitu. Například terénní sociální služba Valika, z. s v Karlovarském kraji nabízí pomoc rodinám, kterým bylo odebrané dítě nebo nově od roku 2014 uzavírají dohody o výkonu pěstounské péči. (Valika, z. s, informace pro členy, [online])

4.7.1.2 Doprovázející organizace

Doprovázející organizace se nestarají jen o pěstouny a nedoprovází je, ale poskytují i takzvanou odlehčovací službu, kdy se starají i o svěřené děti či mladé dospělé právě v pěstounské péči. Organizace pro ně vytváří různé plány a aktivity, které mají na čas „ulevit“ pěstounům. Právo na odlehčovací službu v podobě celodenní péče o svěřené děti či dítě má každý pěstoun, a to alespoň v rozsahu 14 kalendářních dnů za daný kalendářní rok. Podmínka ovšem jest taková, že svěřené dítě musí být starší alespoň dvou let. Terénní organizace Náhradním rodinám o. p. s, která sídlí v Karlových Varech, nabízí například příměstské tábory či turistické pobyty pro děti, zimní pobyty s výukou lyžování. (Náhradním rodinám o. p. s, možnost odlehčení, [online])

---

¹⁰ „Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Základní činnosti: výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti“ (vyhlášky č. 505/2006 Sb., vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách)

4.7.1.3 Kurátoři

Do této kapitoly můžeme zařadit i kurátory pro děti a mládež, kteří jsou ve styku nejen s dítětem ale i jeho rodiči či s jinými osobami, které zodpovídají za výchovu daného dítěte nebo se na ní, alespoň nějakým dílem, podílejí. Kurátor spolupracuje s dalšími subjekty, se kterými je dítě v kontaktu, a to například se školou. Pro dítě zprostředkovává odbornou pomoc dle momentální potřeby, jedná se o psychology, terapeutky a další odborníky, kteří jsou adekvátní k poskytnutí příslušné odborné pomoci. (Olomouc, Město pro rodinu, Sociální kuratela pro děti a mládež, [online])

Je velice důležité zmínit, vzhledem k tématu mé práce, dospívající děti a mládež, kdy se kurátor zaměřuje na jejich samostatný život a probírá s dětmi i s mladistvými další vhodné kroky do budoucího života. (Olomouc, Město pro rodinu, Sociální kuratela pro děti a mládež, [online])

4.7.2 Služby během odchodu z pěstounské péče

Je podstatné hovořit o důležitosti služeb, které pomáhají dětem, mladým dospělým při ukončení pěstounské péče a odchodu. Nemluvíme zde jen o službách ambulantních či terénních, které pomáhají dětem, mladým dospělým postavit se na vlastní nohy, ale budu zde i zmiňovat služby pobytové, ve kterých děti z různých forem náhradní rodinné péče často končí. Bohužel ne každé dítě v systému náhradní rodinné péče čeká kvalitní start do života, je zde velká část činitelů a věcí, na které ne vždy pěstouni dokáží připravit.

4.7.2.1 Sociálně (právně) poradenská centra též sociální poradenství

Sociální a právní poradenství je důležité pro mladistvé, kteří opouští pěstounskou péči či jinou formu náhradní rodinné péče.

Sociální poradenství bývá poskytováno většinou ve více formách. Jednou z forem je základní sociální poradenství, kdy jsou poskytovány potřebné informace o možnostech řešení nastalých nepříznivých situací či o způsobu samotného předcházení těchto komplikovaných situací. Toto základní poradenství by mělo být obsaženo ve všech sociálních službách jako jedna ze základních činností, které se sociální služby zavázaly poskytovat. Na straně druhé se jedná o odborné sociální poradenství, které se už, jak plyne z názvu, zabývá již specifickými problémy a potřebami jednotlivých sociálních skupin. (Centrum sociálních služeb Praha, sociální a právní poradenství, [online], § 37 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách)

Různé druhy poradenství poskytuje například TRIÁDA – Poradenské centrum, z. u., která se právě zabývá i poradenstvím v oblasti náhradní rodinné péče.

4.7.2.2 Domy na půli cesty (DNPC)

Další velmi důležitou sociální službou, tentokrát pobytovou jsou domy na půli cesty, které jsou určeny zejména pro děti a mladistvé do 26 let. Pro ty děti, mladistvé, kteří po dosažení zletilosti opouští zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné péče nebo pro děti a mladistvé, kteří jsou propuštěni z výkonu trestu či ochranné léčby. Poskytování služeb se snaží přizpůsobovat specifickým potřebám klientů. Dům na půli cesty nabízí například sociálně terapeutické činnosti či poradenství, nebo také pomoc, pokud se jedná o uplatňování práv, zájmů a obstarávání záležitostí klienta. (§ 58 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách)

4.7.2.3 Azylové domy

Pokud se jedná o azylové domy, tak i ty může mladý dospělý, který právě opustil pěstounskou péči, a nemá jiné zázemí, využít. Azylové domy jsou pro osoby, které se nachází momentálně v nepříznivé sociální situaci. Najdou zde přenocování a stravu, nebo jim pracovníci pomohou zajistit stravu. (§ 57 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách)

4.7.2.4 Služby sociální rehabilitace

Tato forma služeb nabízí specifický soubor činností, které vedou k samostatnosti, nezávislosti a soběstačnosti osob. Je poskytována ve všech formách, a to jak v ambulantní, pobytové, tak i terénní. Cílem je, vést klienty k samostatnosti. (§ 70 odst. 1 zákona č. 108/2006 Sb. o sociálních službách)

4.7.2.5 Další formy podpory

Tyto služby, výše zmíněné považují za stěžejní. Ovšem dnes již funguje spousta dalších forem podpory, a to třeba v podobě cvičných bytů v různých obcích, kterou jsou z velké většiny zatím k dispozici jen mladistvým, kteří opouštějí dětské domovy. Nebo mohu zmínit například Centrum Don Bosco v Pardubicích, který od roku 2013 nabízí sociální službu doprovázení. Jedná se o práci s klientem, kdy je hlavní budování důvěry, pochopení vlastních potřeb a hodnot a následné řešení konkrétních problémů ať už ve škole či doma, nebo třeba na pracovišti. Tato služba funguje nejen ambulantní, ale i terénní formou. (Don Bosco, Doprovázení, [online]) Velice propracovaný je projekt s názvem „Začni správně“, který pomáhá právě mladým, aby se po odchodu z pěstounské péče dokázali postavit na vlastní nohy. Uvádějí, že „úspěchem v tomto ohledu je podle nich zcela "normální život" - mít práci, rodinu, vytvořené zázemí, zvládnání

běžných situací, tak nějak v pohodě... život mimo rizika jako je např. dluhová spirála. (Začni správně, projekt začni správně [online])

5 Souhrn a diskuze

Pěstounská péče jako taková, na území ČR vychází primárně z britského systému pěstounské péče a Úmluvy o právech dítěte (Sobotková, Očenášková, 2014, s. 40-41), přesto u nás dle mého nefunguje na tak dobré úrovni. Tento názor mám i co se týče zdrojů. V ČR je opravdový nedostatek online zdrojů či samotné bibliografie o pěstounské péči, přestože ve světě je jich hojně. Pokud se chceme hlouběji ponořit do systému pěstounské péče, nestačí hledat jen v českých zdrojích, ale musíme zapátrat spíše v těch cizojazyčných, které nám vědomosti více obohatí.

Přestože mou zkoumanou skupinou jsou mladí dospělí, často se v mé práci vracím zpět do raného vývoje a odkazuji na jeho důležitost, pro následnou kvalitu osamostatnění. Pro dítě je velice důležité rozvinutí attachmentu¹¹ v raném vývoji, neboť se jedná o citovou vazbu nebo také pouto, o které když dítě přijde, má to poté velice negativní dopad na jeho budoucí život. (Právo na dětství, Attachment[online]) Z některých poznatků výzkumů, které jsem pročetla, jasně vyplynulo, že i když většina dětí si dokázala vypěstovat kvalitní vazby mezi pěstounem a ním, nebylo to vždy zcela jednoduché. Spousta oslovených mladých dospělých zmínilo, že byli ovlivněni spoustou negativních aspektů, například když se jich rodina vzdala, protože se dítě nedokázalo adaptovat na dané prostředí a nedokázalo se sžít například se zvířaty, které již v té domácnosti byly. Spousta dětí si prošla psychickou deprivací, protože celý život vyrůstaly v ústavní péči, nebo se do pěstounské péče dostaly až když byly starší (Sobotková, Očenášková, 2013, s. 92).

Mezi jednu z kladných zpráv řadím například tu informaci, která se váže k nové novele zákona o sociálně-právní ochraně dětí, kdy se upravuje věková hranice pro přijímání dětí do ústavní péče. Od roku 2025 by se děti mladší 4 let vůbec neměly umísťovat do ústavní péče, tudíž tuto informaci hodnotím velice kladně (asociace dítě a rodina, hlavní změny, které by měla přinést novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí [online]). Může to i souviset již s výše zmíněním attachmentem, tedy může dojít k prohlubování citových vazeb u těchto dětí, které mají šanci dostat se do rodiny, která by jim tuto možnost umožnila.

Další informace, která mi během sběru dat utkvěla v hlavě, řadím i tu o nezprostředkované pěstounské péči. Zde mě zarazil ten fakt, že nezprostředkovaná péče,

---

¹¹ silné emocionální pouto, které dítě vytváří s pečovatelem (matka), zejména pokud je považováno za základ pro normální emocionální a sociální vývoj

jakožto péče v rodinném okruhu, či do toho spadají osoby blízké nebo, ty, které si o dané dítě sami požádají. Zde především narážím na jednu z nevýhod a to je, že tyto osoby neprocházejí povinnou přípravou, tudíž zde může vznikat absence kompetencí zvládat aspekty psychického vývoje dětí v pěstounské péči. Pro změnu jako výhodu vnímám, že dítě vyrůstá ve známém prostředí, což může zmírnit dopad psychických problémů, ale ne je zcela vyloučit (Rozum a cit, Nezprostředkovaná pěstounská péče [online]).

Ovšem vnímám i ten fakt, že je velice malé procento služeb, které by se věnovaly dětem a mladistvým, kteří pěstounskou péči opouští. Když se hlouběji zamyslíme, tak zjistíme, že odchodu mladých dospělých se věnují doprovázející organizace, které pro ně vymýšlí různé plány podpory a pomáhají také řešit zaopatřovací příspěvky, do jisté míry SAS a zaměstnanci příslušného obecního úřadu a OSPOD.

Líbí se mi myšlenka cvičných bytů. Byty ve většině bývají spojené s opouštěním ústavní péče, a ne každé dítě tuto možnost dostane. Pohrávám si zde s myšlenkou, zdali by nebylo vhodné vytvořit další pobytové služby, možnosti, pro tyto mladé.

V neposlední řadě bych se chtěla pozastavit nad pár informacemi, o kterých jsem se dočetla v některých výzkumech slavných autorů, jako například u paní Pazlarové ve spolupráci s Janem a Oldřichem Matouškem (Pazlarová, Matoušek, Matoušek, 2012). Bylo zde pár věcí, které mě zarazily. Příkladně že nejmenovaný respondent odpovídal, že netuší, kde se zapínají nebo vypínají pojistky, ale cítil, že je velice dobře informován v sexuální výchově.

6 Závěr

Má bakalářská práce má celkově 4 kapitoly a část, ve které se věnuji diskuzi a také závěru. Cílem práce bylo kompilovat jakým způsobem je v sociální práci pojímáno téma osamostatnění se dítěte vyrůstajícího v pěstounské péči před a po nabytí zletilosti a zmapovat způsoby jeho podpory v této životní situaci. Tito lidé vstupují do samostatného života z velké části dříve než většina mladých dospělých.

Po důkladném sběru dat a informací, které jsou spojené s mou prací, jsem došla k závěru, že téma osamostatnění se v pěstounské péči sice není dostatečně pojímáno v naší společnosti, ovšem dle aktuálnosti a vzhledem k letošní novele, která byla primárně zaměřena na mladé odcházející z pěstounské péče, můžeme říci, že o toto téma, problematiku roste zájem. Díky sesbíraným informacím z různých výzkumů či doprovázejících organizací jsem zjistila, že značná míra tématu osamostatnění je na pěstounech. Doprovázející organizace vytváří takzvaný plán podpory, do kterého vkládají nejdůležitější dovednosti (například finanční gramotnost), které by dítě mělo zvládat po osamostatnění. Velká část dovedností, které jsou předávané pěstouny mladým dospělým, jsou nepostradatelné a často klíčové k dalšímu budoucímu životu (například starání se o domácnost, hygienické návyky, vaření).

Práce potvrdila prvotní otázku. Toto téma není dostatečně rozebíráno a ve společnosti se o něm moc nemluví. Není k dispozici dostatek služeb, které by se zabývaly mladými dospělými, kteří opouštějí pěstounskou péči. Každé dítě je na opouštění pěstounské péče a osamostatnění připravováno zcela v jiné míře. Ve většině případů to záleží na možnostech pěstouna.

Na začátku mé práce jsem se zabývala historií pěstounské péče, kde jsem se snažila popsat, jak se pěstounská péče rozvíjela, zejména na našem území. Dle mého, nejlépe zpracovaný pohled na historii má Matějček, ze kterého jsem také čerpala. Dále jsem se v první kapitole zabývala formami náhradní rodinné péče a ty jsem se snažila čtenáři srozumitelně nastínit a vysvětlit. Ke konci pak zmiňuji i biologickou rodinu. Zezulová (2012) ve své knize píše o tom, že biologičtí rodiče mohou do značné míry formovat osobnost dítěte, a že samotná výchova a kvalitní formování jedince závisí na dobré spolupráci mezi pěstounem a biologickými rodiči. OSPOD by pak měl pomoci s udržováním vztahů s ostatními členy rodiny, jako jsou například sourozenci. Ovšem když se ponoříme více hlouběji, zjistíme, že je vše plně naopak, jak zmiňuje veřejný ochránce práv v jednom z dokumentů. Většina sourozenců bývá umístěna do jiných služeb a je tu veliká absence snah o pravidelný kontakt a sloučení

sourozenců do jednoho zařízení (Standardy péče o ohrožené děti a jejich děti, Umístění dítěte v zařízení a jeho přemístování, s. 7 [online]).

Poté jsem se snažila popsat dávky pěstounské péče, o které si pěstoun může žádat a na jaké má nárok. Můžeme říci, že pouze jedna dávka ze zmíněných, a to příspěvek na úhradu potřeb dítěte by měla výhradně směřovat k dítěti, aby mohly být naplněny jeho základní potřeby. Ve druhé polovině poté hovořím o funkci OSPOD a doprovázejících organizacích, které dle zákona musí na rodiny dohlížet a měly by dojíždět na pravidelné schůzky a kontroly, aby nedocházelo k závažným problémům, jak ze strany pěstouna nebo samotného dítěte.

Následně jsem ve své práci uvedla stěžejní informace o vývoji dítěte v pěstounské péči, který velice úzce souvisí s následnou čtvrtou, poslední kapitolou, která popisuje systém osamostatnění se, řekla bych, že psychický vývoj má vliv na kvalitu osamostatnění a kvalitní vztahy v pěstounské rodině, které souvisí se správným vkročením do života jako samostatného jedince. Do této kapitoly se nám prolíná spousta rizikových faktorů, které například plynou ze špatné péče. Mluvíme zde například o narušení attachmentu neboli citové vazbě, nejčastěji k matce, která je velice důležitá zejména v raném vývoji dítěte, kdy se dítě učí k někomu přilnout (Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálně-právní ochrany dětí, rizikové faktory na úrovni dítěte, s. 177 [online]).

V poslední řadě jsem se snažila zmapovat zejména to, jak funguje samotný odchod, finanční pomoc a podpůrná síť, která je dítěti poskytována. Mezi tím, co zahraničních zdrojů a výzkumů je pozhnaně, nemůžeme toto říct o českých zdrojích, které by mapovaly odchod z pěstounské péče. Máme jich tu velice málo, nebo jich bylo spíše málo přeloženo. Během psaní této kapitoly jsem narazila na mnoho faktů o tom, že stále více odborníků i pracovníků má pocit, že systém opouštění pěstounské péče není zdaleka tak dobře ošetřený. Nejnovější novela přináší dvě nové dávky, a to zaopatřovací příspěvky jednorázový či opakující se. Tyto nové dávky jsou určené mladým dospělým, kteří opouštějí pěstounskou péči či ústavní. Cílem těchto dávek má být primárně větší podpora mladých dospělých (Státní správa, změny v oblasti pěstounské péče[online]). Díky již vzniklým výzkumům jsem mohla získat rozdílný pohled na danou problematiku. Výzkum Pazlarové, Matouška J. a Matouška O. (2012) zjistil, že velké procento si dokáže najít podnájem, ale přesto jsou zde jedinci, kteří skončí v pobytové službě nebo u své biologické rodiny. (Pazlarová, Matoušek, Matoušek, 2012, s. 21). V podkapitole, která se zabývá výhradně podpůrnou sítí, si můžeme všimnout, jaký nedostatek sociálních služeb je na našem území, které by se věnovaly následné péči (služby, které by pomohly mladým dospělým

se začleněním či získáním bydlení, především se jedná o ty, kterým se nedostalo tak kvalitní péče a možnostem).

Tato práce mi přinesla nové vědomosti a poznatky v oboru náhradní rodinné péče, respektive z jedné z forem náhradní rodinné péče, a to v pěstounské péči. Tyto nové vědomosti, informace a poznatky mohu v budoucnu využít například v praxi v sociální práci. Ráda bych se totiž věnovala dětem a pomáhala jim s kvalitním opouštěním své náhradní rodiny a hladkým startem do samostatného života.

7 Zdroje

Attachment. Právo na dětství [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/odbornici/attachment/>

Co je pěstounství? Počet dětí žijících mimo svou biologickou rodinu. Hledáme rodiče.cz [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: http://hledamerodice.cz/pestounska-pece/co-je-to-pestounstvi/?gclid=Cj0KCQiAmKiQBhClARIsAKtSj-kqBA5OMhYovRHNEaTPZSgZe0B7opZVZ1ntZxIyYHvkb9C0zM0CXFEaAmISEALw_wcB

Dávky pěstounské péče. Úřad práce ČR [online]. [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/web/cz/davky-pestounske-pece>

Doprovázení. Centrum Don Bosco [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <http://www.dozivota.cz/programy/doprovazeni-soc-sluzba>

Historie pěstounství. SOS dětské vesničky [online]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://www.sos-vesnicky.cz/sos-pestounstvi/pro-zajemce/historie-pestounstvi/>

Hlavní změny, které by měla přinést novela zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Asociace dětí a rodina [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.ditearodina.cz/home/novinky/371-hlavni-zmeny-ktere-by-mela-prinest-novela-zakona-o-socialne-pravni-ochrane-deti>

Informace pro pěstouny. Valika, z. s: Centrum pro dítě a rodinu Valika [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <http://www.valika.cz/nahradni-rodinna-pece-2/informace-pro-pestouny/>

Kdo může být opatrovníkem: Kolizní opatrovník. Reforma opatrovnictví/ Liga lidských práv [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.reformaopatrovnictvi.cz/opatrovnictvi/typy-opatrovniku/>

KLIMEŠ, Jeroným. Reakce na ambivalentní objekt. 1. Univerzita Karlova, filozofická fakulta, katedra psychologie, 2002. ISBN neuvedeno.

Kolektivní péče pro děti do 3 let. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí [online]. [cit. 2022-01-14]. Dostupné z: <https://www.vupsv.cz/vybrane-projekty/nove-formy-pece-o-deti/i-francie/2-kolektivni-pece-pro-deti-do-3-let/>

KOLUCHOVÁ, Jarmila. Psychický vývoj dětí v pěstounské péči. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 1992. ISBN 80-855-2901-7.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

MACEK, Petr a Dana KREJČÍŘOVÁ. Adolescence. Vyd. 2., upr. Praha: Portál, 2003. Psyché (Grada). ISBN 80-717-8747-7.

MATĚJČEK, Zdeněk. Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8304-8.

MATOUŠEK, Oldřich. Slovník sociální práce. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8549-0.

Možnost odlehčení: druhy odlehčovacích pobytů. Náhradním rodinám o. p. s [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <http://www.nahradnimrodinam.cz/moznosti-odlehцени/>

Nadační fond JaT: Praktický průvodce [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: https://www.nahradnirodina.cz/sites/default/files/prakticky_pruvodce.pdf

Náhradní rodinná péče v České republice: Zprostředkovaná pěstounská péče. Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí [online]. [cit. 2022-02-14]. Dostupné z: <https://www.umpod.cz/s-cim-muzeme-pomoci/nahradni-rodinna-pece-v-ceske-republice>

Nezprostředkovaná pěstounská péče. Rozum a cit [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: <https://www.pestouni-rac.cz/stranka/typy-pestounske-pece/>

NOŽÍŘOVÁ, Jana. Náhradní rodinná péče. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-8613191-7.

OSPOD a doprovázející organizace v životě pěstounské rodiny. Jakou roli hraje v pěstounské péči OSPOD. Rozum a cit [online]. [cit. 2022-03-05]. Dostupné z: <https://www.pestouni-rac.cz/stranka/ospod-a-doprovazejici-organizace-v-zivote-pestounske-rodiny/>

Jak pomáhají pěstouni na přechodnou dobu a proč je podporovat. Rozum a cit [online]. [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <https://www.pestouni-rac.cz/stranka/podporte-pestounskou-peci-na-prechodnou-dobu/>

Předpěstounská péče. OSPOD [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: <http://ospod.slavkov.cz/index.php/nrp/predpestounska-pece>

PAZLAROVÁ, Hana. Pěstounská péče: pro pomáhající profese, manuál. Praha: Portál, 2016, 256 s. ISBN 978-80-262-1020-7.

PAZLAROVÁ, H., MATOUŠEK, O., & MATOUŠEK, J. (2012). Práva dětí v alternativní péči – od teorie k praxi: Zaplnění mezer prostřednictvím vrstevnického výzkumu. Dostupné z: https://www.datamind.cz/archiv/content_cz/analyza_sos_detske_vesnicky.pdf

Poručenství. OSPOD [online]. [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <http://ospod.slavkov.cz/index.php/nrp/porucenstvi>

Práva a povinnosti pěstounů a poručníků: Práva pěstounů a poručníků. Právo na dětství [online]. [cit. 2022-02-16]. Dostupné z: <http://www.pravonadetstvi.cz/vase-situace/mate-dite-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-osob-v-nahradni-rodinne-peci/prava-a-povinnosti-pestounu-a-porucniku/>

Projekt moje první práce. Tripitaka z. s [online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <http://www.tripitaka.cz/node/282>

Projekt začni správně. Začni správně [online]. [cit. 2022-03-13]. Dostupné z: <http://www.zacnispravne.cz/>

Rizikové faktory na úrovni dítěte: Rizikové faktory plynoucí z nevhodné či nedostatečné péče, prostředí. Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálně-právní ochrany dětí: Česká republika–Ministerstvo práce a sociálních věcí[online] [cit.2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/637531/Zprava.pdf/86ee24d6-04a5-3b0a-a6ec-d0e4be11336a>

Sdělení č. 104/1991 ze dne 8. dubna 1991, federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o právech dítěte. In: [Zákony pro lidi.cz](http://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104#f1348961) [online]. [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-104#f1348961>

Služby pro pěstouny: O projektu. Barevný svět dětí [online]. [cit. 2022-02-18]. Dostupné z: www.barevnysvetdeti.cz

SOBOTKOVÁ, I. a OČENÁŠKOVÁ V. Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821-4.

SOBOTKOVÁ, Irena. (2015). Pěstounská péče na přechodnou dobu: psychologické aspekty. Česko – Slovenská pediatrie, 70(6),364-367. Dostupné také z: <https://www.prolekare.cz/casopisy/cesko-slovenska-pediatrie/2015-6/pestounska-pece-na-prechodnou-dobu-psychologicke-aspekty-56932>

Sociální a právní poradenství. Centrum sociálních služeb Praha [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://www.csspraha.cz/socialni-pravni-poradenstvi>

Sociální kuratela pro děti a mládež: Jaká je role kurátora pro mládež. Olomouc: Město pro rodinu [online]. [cit. 2022-03-12]. Dostupné z: <https://prorodinu.olomouc.eu/socialne-pravni-ochrana-deti/socialni-kuratela-pro-deti-a-mladez>

ŠNAJDROVÁ, Markéta. 2021. Krok do života: O odchodu mladých dospělých z pěstounské péče. Brno (diplomová práce). Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav pedagogických věd

Transition to Adulthood and Independent Living. Child welfare information gateway [online]. [cit. 2022-02-20]. Dostupné z: <https://www.childwelfare.gov/topics/outofhome/independent/>

Tři kroky k samostatnému životu: Průvodce sociální prací a komunikace s dospívajícím dítětem v náhradní rodinné péči. Praha, 2014.

Umístění dítěte v zařízení a jeho přemístování: Právo na rodinný život mezi sourozenci. Standardy péče o ohrožené děti a jejich rodiny[online]. [cit. 2022-03-22]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Standardy.pdf/a4514fe4-edf2-5817-8bde-3868df4a814d>

vyhlášky č. 505/2006 Sb., vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách – ze dne 1. března 2022. In: Zákony pro lidi.cz [online]. [cit. 21. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-505#f3144440>

Vývoj dětí v náhradních formách péče. Ministerstvo práce a sociálních věcí, ČR, 2011. ISBN 978-80-7521-040-2.

WURMOVÁ, Nela. Kde začíná dospělost. Psychologie.cz [online]. 25.03.2019 [cit. 2022-02-12]. Dostupné z: <https://psychologie.cz/kde-zacina-dospelost/>

Základní pojmy PP. Adopce.com [online]. [cit. 2022-02-11]. Dostupné z: <https://www.adopce.com/informace/zakladni-pojmy>

Zákon č. 359/ 1999 ze dne 30. prosince 1999 o sociálně právní ochraně dětí. In: Sbírnka zákonů České republiky. Částka 111, §30. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359?text=p%C4%9Bstounsk%C3%A1+p%C3%A9%C4%8De>

Zákon č. 363 ze dne 9. září 2021 o sociálně – právní ochraně dětí. In: Sbírnka zákonů České republiky. Částka 161, s. 4434–4472. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2021-363>

Zákon č. 452/1992 ze dne 25. září o pěstounské péči (úplné znění, jak vyplývá z pozdějších změn a doplnění). In: Sbírnka zákonů České republiky. Částka 90/1992. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-452>

Zákon č. 108/2006 ze dne 31. března 2006 o sociálních službách. In: Sbírnka zákonů České republiky. Částka 37/2006. Dostupný také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108?text=domy%20na>

Zaopatřovací příspěvek opakující se. Úřad práce ČR [online]. [cit. 2022-02-17]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/zaopatrovaci-prispevek-opakuji-ci-se>

ZEZULOVÁ, Dagmar. Pěstounská péče a adopce. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Změny v oblasti pěstounské péče. Státní správa [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: https://www.statnisprava.cz/rstsp/clanky.nsf/i/novy_rok_prinese_zmeny_v_oblasti_pestounsk_e_pece_21121008_94067292

8 Seznam tabulek

Tabulka 1 MPSV a ÚZIS k 31.12. 2018, (Hledáme rodiče, pěstounská péče [online])	17
Tabulka 2 Zákon č. 359/1999 Sb. § 47f, nově zákon č. 363/2021 Sb. (Úřad práce ČR, dávky pěstounské péče [online])	23
Tabulka 3 Kvalita znalostí a dovedností získaných před odchodem z péče, (Pazlarová, Matoušek, Matoušek, 2012, s.18)	33

9 Anotace

Bakalářská práce se zabývá systémem osamostatnění se v pěstounské péči po nabytí zletilosti. Podrobně popisuje podpůrnou síť pomoci, přípravu na odchod, samotný přechod a osamostatnění. Důležitostí rozdílů mezi formou zániku a zrušením pěstounské péče. Dále obsahuje dílčí sociální služby spolupracující s mladistvými, kteří opouštějí pěstounskou péči. Celá práce je ovšem provázána a začíná historií a dále druhy náhradní rodinné péče a obsahuje i zmínky o psychickém vývoji dětí vyrůstajících v pěstounské péči.

Klíčová slova

Náhradní rodinná péče

Pěstounská péče

OSPOD

Osamostatnění

Dávky

Annotation

The bachelor thesis deals with the system of becoming independent in foster care after reaching the age of majority. It details the support network of assistance, preparation for leaving, the transition itself, and independence. The importance of the difference between the form of termination and dissolution of foster care. It also includes sub-sections of social services working with youth leaving foster care. However, the entire work is interconnected and begins with the history and then types of foster care and includes references to the psychological development of children growing up in foster care.

KEYWORDS

Substitute family care

Foster care

OSPOD

Independence

Benefits